

[Holger Eriksen.]

endelig for det tredie sideordnet opstilling af samtlige kandidater i amtskredsen i alle dennes opstillingskredse.

Ingen af disse former er ideelle, men den sidstnævnte er efter min opfattelse den mest umulige, hvilket vist også indrømmes af adskillige af dem, der anvender den. Der er ikke sket nogen ændring i selve princippet, men medens det før var således, at de stemmer, der i en kreds blev afgivet på partiet, altså ikke på nogen af kandidaterne personlig, tilfaldt den kandidat, der havde fået de fleste personlige stemmer, skal disse stemmer nu deles mellem kandidaterne i henhold til deres personlige stemmer. Der kan ikke indvendes noget imod ændringens saglige indhold, bortset fra, at jo mere tosset systemet virkede, jo hurtigere ville det vel miste sine tilhængere. At disse selv er betænkelige, ses forøvrigt også deraf, at de har forlangt og fået gennemført, at de sideordnet opstillede kandidater ikke skal følge i alfabetisk orden på stemmesedlen, det skal være partiet, der bestemmer rækkefølgen, idet man har konstateret, at de, der står først, får en favørstilling. Men når man ved det, og når man alligevel ønsker, at partierne skal fastslå rækkefølgen, bliver det jo i virkeligheden en partiliste på en anden måde; man undgår selve ordet, men man opnår samme resultat.

Noget omstridt har begrænsningen af de små partiers muligheder for at opnå tillægsmandater været, selvom den opposition, der er fremkommet, har været bygget over recepten „viel Geschrei und wenig Wille“. Selvom diskussionen nu faktisk er ophørt og det eneste blad, der endnu gør krampagtige forsøg på at holde den i gang, græder, så det må kunne røre en sten, over at hetzen ikke kan fortsættes, er der dog grund til at fastslå, at ingen har haft den tanke at hindre, at der opstod nye partier. Det ville også i sig selv være absurd. Derimod er man fra praktisk taget alle sider enig om, at et parti må have en vis størrelse, før det kan gøre krav på at blive repræsenteret i rigsdagen. Når der med få undtagelser er enighed om dette princip, skyldes det naturligvis ikke udsigten for de øvrige partier til i en heldig situation måske at kunne opnå et mandat mere, end det ellers ville have været tilfældet, men det bunder i erfaringen om, at det værste, der

kan times demokratiet, er en partisplittelse af en sådan karakter, at der ikke kan skabes en handlelygtig regering.

Jeg benægter ikke, at der kunne fremkomme partisplittelse også under flertalsvalg i enkeltmandskredse, men denne ville dog som regel blive holdt indenfor rimelige rammer.

Helt anderledes med forholdstalsvalget, der faktisk opfordrer enhver utilfreds til at begynde for sig selv. Når Weimar-Tyskland brød sammen, har det naturligvis flere årsager, men en af de væsentligste var utvivlsomt, at der til slut fandtes ikke færre end 32 partier, der var repræsenteret i den lovgivende forsamling. Når den franske republik, eller rettere sagt det franske demokrati, i øjeblikket er inde i en dødelig krise, har det også partisplittelsen som årsag. Og det værste er, at en sådan splittelse virker kumulativt.

Den oprindelige idé i parlamentarismen var jo som bekendt, at eet parti havde flertallet og dermed også magten. Med et større antal partier må der dannes en regeringskoalition, for at der kan stilles en stærk regering på benene. Det forudsætter kompromis mellem de partier, der går ind for regeringsansvaret.

En del af deres vælgere, der holder på de rene linier, kan ikke tage dette, og så begynder de for sig selv. Resultatet bliver flere partier, men også nødvendigheden af, at et stadig større antal partier går ind i en regeringskoalition, for at denne kan opnå flertallet. Der må altså laves endnu flere kompromisser, og de må være mere udprægede, fordi de må samle flere partier om sig, og det giver igen mulighed for yderligere frafald fra de partier, der påtager sig regeringsansvaret, medens derimod de små partier, der af naturen skyr dette ansvar som pesten, lettere kan holde sammen på deres vælgere. På den måde fortsætter man, til man er nået til en politisk labskovs, som mere præges af kaos og opløsning end af demokrati. Og så er situationen moden til diktatur.

Derfor har man i praktisk taget alle valglove — som det også er påpeget af den højtærede indenrigsminister — indført visse begrænsninger af de små partiers muligheder for at blive repræsenteret. Den 4 pct.-regel, der først var tale om, var i virkeligheden en mild regel, om hvilken det ikke med rimelighed kunne påstås, at den trådte